

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Β'. - ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ'.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1880

Οὐκ ἔστι περὶ θεοῦ ἢ θεοτέρου ἀνθρώπου
βουλευσάμενος ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οικειῶν. (Πλάτ. Θεαγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1880

ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Β΄.

31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1879

ΤΕΥΧΟΣ Α΄.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΚΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑ.

(Ὅρα συνέχ. τόμ. Α΄ σ. 498).

Τὰς τοιαύτας σκέψεις μόνον ἀληθῶς ἐλευθέρᾳ κοινωνίᾳ δύναται νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ. Εἶδομεν τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐν τισὶ περιόδοις τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Ἀθῆναι, Φλωρεντία δὲν εἶναι ἀναμφιβόλως μοναδικά, ἀλλ' ἐξοχα παραδείγματα καθολικῆς ἀναπτύξεως τῶν πολιτῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸν καθόλου αὐτῶν πολιτισμόν. Καὶ σήμερον δὲ ἐν Ἀμερικῇ, τῇ κατ' ἐξοχὴν ἐλευθέρᾳ ταύτῃ πολιτείᾳ, κατανοεῖται κατὰ πρῶτον ὅτι ἡ καθολικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι τὸ ὑπέρτατον τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κοινωνικῆς χειραφεσίας συμφέρον. Ἡ ἀπέραντος αὐτῶν χώρα εἶναι εὐρὸ σχολεῖον διδασκαλίας. «Καθ' ὅσον ἡ ἐλευθερία ἐκρατύνητο, λέγει ὁ *Laboulaye*, κατενόησαν ὅτι ἡ ἀνατροφή τοῦ λαοῦ δὲν ἐνδιαφέρει μόνον τὸν πιστόν· εἶδον, ἠσθάνθησαν ὅτι τοῦτο ἦτο ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου διὰ τὴν πολιτείαν· δημοκρατία ἀμαθῆς εἶναι καταδικασμένη δημοκρατία». ¹

¹ *L'instruction publique e.t.c.* Ἐκ τῆς αὐτῆς περὶ δημοτικῆς παιδείσεως καὶ καθολικῆς ψηφοφορίας διατριβῆς τοῦ φιλανθρώπου συγγραφέως ἀντι-

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ Ἀμερική, ἡ εὐρύτερον πασῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν κεκτημένη σύστημα δημοτικῆς παιδείσεως, νεαρὰ ἐν τούτοις εἰσέτι ἐν τῷ βίῳ τοῦ πολιτισμοῦ χώρα, δὲν δύναται νὰ ἐπιδείξῃ πνεύματα πρώτης τάξεως, ἀστέρως διαρκοῦς λαμπρότητος ἐν τῷ πανθέῳ τῆς ἱστορίας· ἀλλ' ἐὰν παραβάλωμεν τοὺς συγχρόνους ἄνδρας καὶ τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν Ἀμερικῆς καὶ Εὐρώπης, θέλομεν παρατηρήσει ὅτι ἡ πρώτη κατ' οὐδὲν ὑστερεῖ τῆς δευτέρας, ἐν δὲ τῇ καλλιιεργείᾳ καὶ τῇ ἐφαρμογῇ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἡ Ἀμερική παρήγαγε θαύματα ἐπιτυχίας. Ἀγνοῶ ἂν ἡ κατ' ἐξοχὴν θετικὴ τάσις τοῦ ἀμερικανικοῦ πολιτισμοῦ δύναται νὰ παραγάγῃ σήμερον ἢ ἐν τῷ μέλλοντι Φειδίαν τινὰ ἢ Δάντην, Μιχαήλ Ἄγγελον ἢ Σεξπῆρον, Σπινόζαν ἢ Γκαίτην, προσωπικότητας, αἵτινες δυσκόλως θέλουσιν γεννηθῆ ὑπὸ τὴν πνοὴν τῶν πραγματικῶν τάσεων τοῦ καθ' ἡμᾶς θετικοῦ αἰῶνος, ἀλλ' ὁ πολιτισμὸς εἶναι οἶονεὶ διπρόσωπος Ἴανός, ἔχων τὴν ἰδεώδη καὶ τὴν θετικὴν αὐτοῦ ὄψιν, τὴν ποίησιν καὶ τὴν πραγματικότητα. Καὶ ἂν ἡ Ἀμερική, εἰ καὶ πατρὶς εὐγενοῦς παιδείσεως καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας, δὲν κατῴρθωσε νὰ παραγάγῃ ἕνια τῶν πνευμάτων ἐκείνων, ἅτινα εἶναι κόσμος ἅμα καὶ ἐντρύφημα τῶν ἀνθρωπίνων γενεῶν, οἱ θρίαμβοι, οὗς κατήγαγεν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, αἱ μεγάλαι ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις, δι' ὧν ἐν βραχεῖ διαστήματι χρόνου ἐπροίκισε τὴν ἐπιστήμην, ἐξασφαλίζουσι δι' αὐτὴν μίαν τῶν ὠραιωτάτων σελίδων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ὁ κύριος Ῥενὰν θρηνεῖ που, ὅτι ἡ μεγάλη τῆς Ἀμερικῆς δημοκρατία, ἥτις στερεῖται ἐξόχων ποιητῶν

γράφω καὶ τὰ ἐπόμενα : « Ἐν Μασσαχουσέτῃ ὁ μέσος ὅρος τῆς ἀντιμισθίας τοῦ διδασκάλου (μὴ συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ οἰκήματος) εἶναι 47 δολλάρια (225 φράγκα) κατὰ μῆνα, τῆς δὲ διδασκαλίσεως 20 δολλάρια, ἤτοι 100 φράγκα. Ἐν Κοννεκτιτούτῃ δίδεται μισθὸς εἰς μὲν τὸν διδάσκαλον 30 δολλάρια ἢ 150 φρ. κατὰ μῆνα, εἰς δὲ τὴν διδασκάλισσαν 16 δολλάρια ἢ 80 φράγκα. Διὰ τῆς τιμῆς δὲ ταύτης εὐρίσκονται ἄνδρες ἱκανοὶ καὶ ἠθικοὶ, ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν λεπτοτάτην τῶν κοινωνικῶν ἀποστολῶν. . . . Ἐν τῇ Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἐχούσῃ πληθυσμὸν (ἐν ἔτει 1859) ὑπερβαίνοντα τὰ τρία ἑκατομμύρια, ὁ σχολειακὸς προϋπολογισμὸς εἶναι δολλάρια 3,413,109, λαμβάνουσι δὲ οἱ διδάσκαλοι πλείονα τῶν δύο ἑκατομμυρίων δολλαρίων, ἤτοι πλείονα τῶν δέκα ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἀνάλογος δὲ εἶναι ἡ δαπάνη καὶ ἐν ταῖς πολιτεῖαις τῆς Νέας Ἀγγλίας». . . Ὅποια διαφορὰ μεταξὺ Ἀμερικῆς καὶ Ἑλλάδος, κυβερνωμένης ὑπὸ τῆς ἀπολύτου καθολικῆς ψηφοφορίας κατὰ τὰς δύο ταύτας τελευταίας δεκαετηρίδας! . . Κατὰ τὸν αὐτὸν L a b o u r i a y e, ἐν ταῖς πλείσταις τῆς Ἀμερικῆς πολιτεῖαις ὁ προϋπολογισμὸς τῆς δημοτικῆς παιδείσεως ἀναλογεῖ κατὰ μέσον ὄρον εἰς φράγκα 5 καὶ 35 ἑκατοστὰ κατὰ κάτοικον, ἐνῶ ἐν Ἑλλάδι ἀναλογεῖ εἰς λεπτὰ 86 !

καὶ καλλιτεχνῶν, οὐδὲν μέγα παρήγαγεν εἰσέτι διὰ τὸν πολιτισμόν, καὶ εἶναι μὴδὲν ἀπέναντι μιᾶς ἀκτίνος τῆς ἀτελευτήτου ἐκείνης δόξης, δι' ἧς λάμπει ἐν Ἰταλίᾳ πόλις τις δευτέρας ἢ τρίτης τάξεως, ἡ Φλωρεντία, ἡ Πίζα, ἡ Σιέννα, ἡ Περουγία.¹ Ἄλλ' αἱ ἐργασίαι καὶ αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Φούλτωνος, τοῦ Ἐδισσῶνος καὶ τοσοῦτων ἄλλων ἡρώων ἐν ταῖς θετικαῖς ἐπιστήμασι, ὡς παράδοξον πῶς ἀγνοεῖ ἡ ὑποτιμᾶ ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ἐμβριθὴς φιλόσοφος, μεθ' ὅλην τὴν τιμὴν, ἣν ἐξέφρασεν ἀλλαχοῦ² διὰ τὴν σημασίαν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ νεωτέρᾳ κοινωνίᾳ, δύνανται μεθ' ἴσης λαμπρότητος νὰ περιβάλωσιν ἐπίσης τὸ στέμμα ἐνὸς πολιτισμοῦ, μεθ' ὅσης περιβάλλουσιν αὐτὸ ὁ ποιητὴς τῆς *Θείας Κωμωδίας* ἢ ὁ καλλιτέχνης τῆς Μητροπόλεως τῆς Σιένης. Ἡ δὲ ἐφεύρεσις τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός ἐπὶ παραδείγματι καὶ ὁ δι' αὐτοῦ φωτισμὸς τῶν πόλεων, ἐκτὸς τῆς ὠφελείας αὐτοῦ καὶ τῆς χρησιμότητος, παρέχει ἐπίσης λαμπρὸν θέαμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅσον καὶ ἡ *Παρθένος* τοῦ Ῥαφαήλου ἢ αἱ γιγαντιαῖαι συλλήψεις τοῦ Βραμάντου καὶ τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου.

Δ'.

Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία ἀξιοῖ ἑαυτὴν ὡς τὴν ὑπερτάτην ἔκφρασιν τῆς δημοκρατικῆς τῶν νεωτέρων λαῶν συνειδήσεως, ὡς τὴν ἀπόλυτον κυβερνήσιν τοῦ τόπου διὰ τοῦ τόπου. Ἄν δὲ ὕψιστον τῆς ἐπιστήμης ζήτημα εἶναι τὸ πολιτικόν, τὸ ζήτημα τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, δι' οὗ αὕτη τοσοῦτον δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν τυχῶν καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς πολιτείας, εἶναι ἐν τῶν ζωτικωτάτων ζητημάτων τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἐπιστήμης. Δεσπόζουσα σήμερον ἐν τισι χώραις τῆς Εὐρώπης, φαίνεται ὅτι συνωδᾷ πρὸς τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων μέλλει νὰ κατακτήσῃ καὶ νὰ εἰσέλθῃ τοῦ χρόνου προϊόντος εἰς τὸν δημόσιον βίον καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης.

Ὅποσα ζητήματα ἐν τούτοις, ὅποια ἀμφιβολία, ὅποσαι ἐλπίδες καὶ φόβοι ἐμπεριλαμβάνονται ἐν τῷ δεινῷ τούτῳ ζητήματι, τὸ ὅποιον ἀπὸ τινος χρόνου κατέστη τὸ ἀντικείμενον τῶν ἀνησυχιῶν τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης ἐν Εὐρώπῃ, ὀφείλει δὲ νὰ ἐπασχολήσῃ τὰς σκέψεις καὶ τὴν ἔρευναν παντὸς ἐν Ἑλλάδι πολιτευομένου ἢ πολίτου! Ποῦ ἄγει τὴν κοινωνίαν ἡ νέα αὕτη ἀρχή, ἡ ἀξιούσα νὰ διευθύνῃ κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἰδιο-

¹ Ἐν τῇ *Revue des deux Mondes*.

² *Dialogues et fragments philosophiques.—Les Sciences de la nature et les Sciences Historiques.*

τροπίας αὐτῆς τὸν κοινωνικὸν διάκοσμον; πρὸς τὸν ἀνώτατον πολιτισμὸν; πρὸς τὴν βαρβαρότητα καὶ τὴν πτώσιν, ὡς ἀξιούσιν οἱ πολέμιοι αὐτῆς; δεινὰ ζητήματα ἐπασχολοῦντα τὸν Οἰδίποδα τῆς ἐπισημῆς, καὶ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ μελετηθῶσιν ἐγκαίρως πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἡ κρίσις καὶ ὁ κίνδυνος.

Ποῖος εἶναι ἐν γένει ὁ σκοπὸς τῆς κοινωνίας; ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας καὶ προσωπικότητος, ἡ ἐξέγερσις τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως, ἡ κοινὴ καὶ ἀμοιβαία συνεργασία τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ μεγάλῳ ἀγῶνι τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου. Ἡ ἀνατροπὴ εἶναι ἐλευθερία, εἶπεν ἐν ὀλίγαις λέξεσι πολλὴν ἀλήθειαν ὁ Βολταῖρος· λοιπὸν ἡ κοινωνία, ἀνατρεφομένη μόνον καὶ διαπαιδαγωγουμένη, καθίσταται ἐλευθέρᾳ κατ' ἐξοχὴν, λαμβάνουσα πλήρη ἑαυτῆς συνείδησιν, δυναμένη νὰ ποιῇ χρῆσιν τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν αὐτῆς δυνάμεων ἐλευθέρως χάριν τοῦ σκοποῦ, ὃν προτίθεται· τὸναντίον δὲ ἡ ἀμάθεια εἶναι ὁ μέγιστος τῶν κινδύνων, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ὀφείλει νὰ ἀγωνισθῇ ὁ κοινωνικὸς ἄνθρωπος. Ἀλλὰ πῶς θέλει κατορθωθῆ τοῦτο; Ἡ πολιτεία, ἣτις εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐκπροσώπησις τῆς ἠθικότητος ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ, ὀφείλει νὰ ᾔηται γνησία καὶ ἀληθῆς ἔκφρασις τῆς καθόλου ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς συνειδήσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ. Ἡ δὲ κυβέρνησις, δι' ἣς ἐκπροσωπεῖται ἡ πολιτεία, ὀφείλει νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας, τότε δὲ εἶναι ἐπαρκῆς, ὅταν ἐκπροσωπῇ καὶ ἱκανοποιῇ τὴν ὑπερτάτην ἀνάπτυξιν αὐτῆς· ἄλλως εἶναι τυραννία. Γνωρίζομεν δὲ ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι ἡ τυραννία παρίσταται ὑπὸ ποικίλους τύπους ἐν τῷ βίῳ τῶν λαῶν, καὶ πολλάκις ὑπὸ τοὺς μᾶλλον ἐλευθέρους φαινομένους. Γυφόντι· ἀσυνείδητος, αὐθάδης αὐθεντεία τοῦ ἐνὸς ἢ τῶν πολλῶν εἶναι δεσποτισμὸς, ἔχων τὴν αὐτὴν φύσιν καὶ τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα· καὶ ὁ μὲν δεσποτισμὸς τοῦ ἐνὸς δύναται τοῦλάχιστον νὰ ἔχη ὄρια ἐν τῇ ἀντιστάσει τῶν πολλῶν, ψηλαφητὸς ὢν καὶ δυνάμενος νὰ ὑπαχθῇ εἰς εὐθύνην· ἀλλ' ἡ τυραννία τοῦ πλήθους, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς, οὐδὲν ἀναγνωρίζει δίκαιον, οὐδένα χαλινόν, ἐκ δὲ τῆς συστάσεως αὐτῆς εἰς οὐδεμίαν ὑπαγομένην εὐθύνην, παρασύρει ἐπὶ τέλους τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν κατάρπτωσιν, εἰς τὴν καταστροφὴν.

Ἀφοῦ ἡ κυβέρνησις ἐν δημοκρατικῇ κοινωνίᾳ ἀπορρέει ἀπὸ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς πλειονοψηφίας, πρέπει ἡ κυβέρνησις αὕτη νὰ ἐκφράζῃ τὴν ἐν συνόλῳ πεφωτισμένην βούλησιν αὐτῆς· ἡ ἐκλογὴ ἄρα πρέπει νὰ τελεῖται μετὰ λόγου, οὐχὶ δὲ εἰκῆ καὶ αὐθαιρέτως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν στιγμιαίων ἰδιοτροπιῶν μιᾶς ἐκάστοτε ἀρχῆς παρασυρούσης τὸ δημόσιον πνεῦμα· ἡ κοινωνικὴ ἐπιστήμη συνεπῶς ὀφείλει νὰ ἐπι-

στήση τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ δικαίου τῆς ψήφου. Ἡ ψήφος δὲν ἐκφράζει τύχαιόν τι γεγονός· εἶναι ἡ ὑπερτάτη ἐκφρασις τῆς πολιτικῆς συνειδήσεως τοῦ ἐκλογέως, ἄμεσον ἔχουσα συνέπειαν ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως. Πρέπει ὡσαύτως νὰ διατυπωθῇ ἡ ἀκόλουθος παρατήρησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὅτι ἡ ἐπὶ τῆ ἐκλογῇ τοῦ ἀντιπροσώπου διδομένη ψήφος δὲν ἐκφράζει ἀπλῆν μόνον ἐνὸς πολίτου βούλησιν, ἀλλ' εἶναι μῦθρον τι τῆς καθολικῆς ψήφου, τῆς ἀποφαινομένης περὶ τῶν ὑψίστων ζητημάτων τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας· ἐν ἄλλοις λόγοις ὁ ἐκλογεὺς δὲν ψηφοφορεῖ μόνον καθ' ἑαυτὸν καὶ δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τῆς κοινωνικῆς ὁλομελείας. Διότι ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ εἶναι καὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους ἀντιπρόσωπος· κατὰ δίκαιον λοιπὸν λόγον πρέπει τὸ ὑπέρτατον τοῦτο δίκαιον νὰ ἐξασκηθῆται πρὸς τὸ καθολικὸν πάντων συμφέρον· ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ ἀλληλεγγύη τυγχάνει τοιαύτη, ὥστε ἡ τυφλοτέρα ψήφος καὶ ἡ μᾶλλον πεφωτισμένη καὶ ἀνεξάρτητος ἔχουσι τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ βαρύτητα ἐπὶ πάντων τῶν ζητημάτων, ὥστε ἀρκεῖ ἀσθενὴς μόνον πλειονότης τῆς πρώτης νὰ ἐκμηδενίσῃ τελείως τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δευτέρας ἐπὶ βλάβῃ τοῦ σκοποῦ, ὃν προτίθεται ἡ κοινωνία.

Ἐνταῦθα ἔγκεινται οἱ σκόπελοι, ἐνώπιον τῶν ὁποίων συντρίβεται τὸ σκάφος τῆς πολιτείας, παραδιδόμενον εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων, τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ τοῦ ἀσχοῦ τοῦ μεγάλου ἐκείνου Αἰόλου τοῦ καλουμένου λαοῦ, τοὺς ὁποίους ἀφοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ περιορίσωμεν καθ' ὁλοκληρίαν, ὀφείλομεν τοῦλάχιστον νὰ κανονίσωμεν.

Ἡ ψήφος τοῦ πολίτου δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀπόλυτον δίκαιον, ἀπορρέον ἀπὸ τῆς κοινωνικῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, εἶναι κατ' ἐξοχὴν πολιτικὴ λειτουργία δυνάμενη νὰ ἐξασκηθῇ ὑπὸ τοῦ πολίτου χάριν τοῦ σκοποῦ τῆς κοινωνίας, τρόπος τις τοῦ δικαίου ἐλέγχου, τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸ ἔθνος, ἀσφάλειά τις δὲ διὰ τὴν ὑπαρξίν ἀγαθῆς κυβερνήσεως, ἀποστολὴν ἐχούσης νὰ προστατεύσῃ τὰ ἀτομικὰ δίκαια, ἅτινα οὐδέποτε δύναται νὰ παραβιάσῃ. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ ψήφος εἶναι σχετικόν, πολιτικὸν δίκαιον δυνάμενον νὰ διεκδικηθῇ μόνον παρὰ τοῦ ἱκανοῦ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς κοινωνίας.

Ἐν τούτοις ἐπιπολαίως μελετώμενον τὸ ζήτημα τοῦτο, παρίσταται κατὰ πρῶτον, ὅτι συμφωνεῖ πρὸς τὰς δημοκρατικὰς τάσεις καὶ τὰ πολιτικὰ ἰδεώδη τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος. Ἡ δημοκρατία τότε μόνον φαίνεται ὅτι εἶναι ἀληθὴς πράγματι, ὁπότεν ἅπαντες οἱ πολῖται λαμβάνωσι μέρος εἰς τὰ τῆς πολιτείας ἄνευ ἐξαιρέσεως γένους ἢ κοινωνικῆς καταστάσεως. Ἐκαστος τῶν ἀπολαμβάνοντων ἐν τῇ κοινωνίᾳ πολιτικῶν δικαιωμάτων

ὀφείλει νὰ λαμβάνη διὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν. Ἡ ψήφος αὕτη εἶναι τὸ δίπλωμα τῆς πολιτικῆς τοῦ λαοῦ εὐγενείας, ἔλεγεν ἐν ἔτει 1848 ὁ Λαμαρτίνος, μὴ προαισθανόμενος ἀναμφιβόλως ἔτι, ὅτι τὸ δίπλωμα τοῦτο ἔμελλε νὰ κοσμήσῃ ἡμέραν τινὰ τὰ οἰκόσημα τοῦ ἄρπαγος τοῦ γαλλικοῦ θρόνου Λουδοβίκου Ναπολέοντος.

Ἄλλ' εἶναι πραγματικὴ τὸ δίκαιον τοῦτο ἀλήθεια, ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀναλύσεως ἀπορρέουσα, μηδεμίαν ἐπιδεχομένη συζήτησιν, ἢ εἶναι ψευδῆς οὐτοπία, μυστικὴ σύλληψις ἀποπλανῶσα τὰ ἀσθενῆ τῶν πνευμάτων, χωρὶς μηδεμίαν νὰ δύναται νὰ ἐκφράζῃ εἰλικρινῆ καὶ γνησίαν ἀρχὴν ἐν τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ;

Μελετήσωμεν τὸ ζήτημα.

Τί εἶναι ἡ πολιτικὴ ἰδέα, ἣν ἀξιοῖ ὅτι ἐκπροσωπεῖ ἡ ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ ἐκλεγομένη κυβέρνησις, ἢ τὸ παραγόμενον τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ βουλήσεως καὶ συνειδήσεως; ἀλλ' ἡ ἰδέα αὕτη οὔτε ἐκπροσωπεῖται, οὔτε διατυποῦται ἀπλῶς μόνον διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψήφων. Μία ἀλήθεια, πρὶν ἢ εἰσέτι καθιερωθῇ ὡς καθολικὴ συνείδησις, δὲν παρίσταται ἐξ ὑπαρχῆς καθαρὰ, ὀριστικῆ, ἐστερημένη πάσης ἀντινομίας καὶ συζητήσεως, δὲν συλλαμβάνεται οὔτε κατανοεῖται ὑπὸ τοῦ ποσοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ποιοῦ τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας. Ὁ ἀριθμὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἵνα μὴ εἶπω ἀείποτε, δὲν ἐκπροσωπεῖ τὸ ἀληθές, τὸ ἰδανικὸν ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ δὲ ἰδέα πρὶν ἢ ἀγωνισθῇ καὶ θριαμβεύσῃ, ἔχει νὰ παλαίσῃ κατὰ τῶν προλήψεων καὶ τῆς ἀποστροφῆς τοῦ πλήθους πρὸς πάντα νεωτερισμὸν. Τίνος λόγου ἕνεκα λοιπὸν τίθεται τὸ κῦρος αὐτῆς ὑπὸ τὴν κρίσιν καὶ τὸ κῦρος τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀγνοίας, ἣν ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς συστάσεως αὐτῆς δύναται νὰ ἐκπροσωπῇ πολλάκις ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡ πλειονοψηφία; Ὁ Σωκράτης πίνων τὸ κώνειον ὑπὸ τὴν ἀράν καὶ τὴν καταδίκην τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ, ὁ Ἰησοῦς ἀναβιβαζόμενος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ καθιστάμενος χλεύη τοῦ ὄχλου μὴ κατανοήσαντος αὐτὸν, ὁ Ἀριστείδης ἐξοστρακιζόμενος ὑπὸ θριαμβευσάσης μερίδος, ἐπινεύοντος τοῦ πλήθους, μὴ ἀνεχομένου ν' ἀκούῃ αὐτὸν καθ' ἑκάστην δίκαιον, καὶ τόσα καὶ τόσα ἄλλα παραδείγματα ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἱστορίας, δὲν εἶναι τρανοτάτη ἀπόδειξις τοῦ συμπεράσματος, ὅτι ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀληθείας δὲν εἶναι ἀσφαλῆς κλῆρος τῶν πολλῶν, εὐχαριστουμένων μᾶλλον εἰς τὰ καθεστηκότα καὶ τὰ παραδεδομένα, ἐκτὸς ὁπόταν καθίστανται ἀκούσιον ἄθυρμα τῶν μαγγανειῶν δημαγωγοῦ ἀκολάστου; Ἀπόλυτος πλειονοψηφία, ἄνευ προηγουμένης σκέψεως καὶ μελέτης κατορθωθείσα, ἄνευ ἐλέγχου τιγὸς καὶ περιορισμοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, σημαίνει τὸν θρίαμβον τοῦ πλή-

θους ἐπὶ τῶν θεμελιωδῶν τῆς κοινωνίας ζητημάτων· ἡ δὲ αὐτοσχεδίως διατυπουμένη αὕτη πλειονοψηφία ἐκφράζει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν διαλεκτικὴν τῆς ἰσχύος, ἥτις δὲν εἶναι ἀείποτε ἔλλογος καὶ πεφωτισμένη. Ἡ ἰδέα ὑποκύπτει εἰς τὴν ὕλην, ἡ δὲ λογικὴ τοῦ ἀριθμοῦ περιβάλλει τὴν πλειοψηφοῦσαν ἄγνοιαν μὲ τὴν φαινομενικότητα τῆς ἀληθείας. Τὸ πλῆθος σπανίως κατανοεῖ τὰ δεδομένα τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἀναλύσεως, μηδέποτε παρακολουθοῦν τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης καὶ φοβούμενον τὸ φῶς τῆς γνώσεως. Ἀναγνώσατε τὴν ἱστορίαν. Ἐν ταῖς μεγάλαις αὐτῆς μεταβολαῖς δὲν εἶναι ἡ πλῆθὺς, ἡ ἀναλαμβάνουσα τὴν πρωτοβουλίαν, ἡ αἰσθανομένη τὴν ἀνάγκην τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος ὑπὸ κρείττονας ὄρους. Ὅσω δ' ἀμαθέστερος εἶναι ὁ λαός, τοσοῦτον φοβεῖται τὸ ἄγνωστον μέλλον, στενωῶς πρὸς τὸ καθεστῶς ἐχόμενος. Τὰ πλήθη αἰσθάνονται μυστικὴν τινὰ πρόληψιν, λατρείαν πρὸς τὸ πατροπαράδοτον, ὃ δὲ ἥλιος τῆς νέας ἰδέας φωτίζει κατὰ πρῶτον τὰς κορυφάς, ἐνθα ἐδρεύει κατ' ἐξοχὴν ἡ διαύγεια τοῦ πνεύματος καὶ ἡ εὐγένεια τῆς καρδίας.

Ἡ γῆ κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον· οὐχί· ὁ ἥλιος κινεῖται περὶ τὴν γῆν, ἀφοῦ διέταξέ ποτε αὐτὸν νὰ σταθῆ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ· ὁ λαός δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ τοιαύτην θεμελιώδη νέαν ἰδέαν, θέλει δὲ ὑποστηρίξει πᾶσαν κυβέρνησιν ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς προγραφῆς οἰουδήποτε Γαλιλαίου, ἀποκαλύπτοντος νέαν τινὰ ἀλήθειαν τῇ ἀνθρωπότητι. . .

Ἡ ἰδέα εἶναι ἐνιαία, παρίσταται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἀποκάλυψις μακρᾶς τῶν γενεῶν ἐργασίας, συλλαμβάνεται δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ κεφαλῇ ἐνὸς ἀτόμου ὑπὸ τὴν μυστηριώδη πνοὴν τῆς περιβαλλούσης αὐτὸ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως καὶ καταστάσεως· τὸ ἄτομον τοῦτο δὲν εἶναι ἀπλῆ μονὰς τοῦ κοινωνικοῦ ποσοῦ, εἶναι μικρόκοσμος, συγκεφαλαιῶν ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ τὴν μεμερισμένην ἐργασίαν ὀλοκλήρου τῆς κοινωνίας, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς ἀδυνατούσης νὰ διατυπώσῃ πλήρη καὶ ἐνιαίαν τὴν ὑπόστασιν τῆς ἰδέας· τὸ ἄτομον τοῦτο εἶναι θεὸς δημιουργικός· εἶναι ἐμπνευσμένος τεχνίτης, Πυγμαλίων, λαμβάνων τὸν ἀκατέργαστον καὶ ἀλλάξευτον λίθον, ἐξ οὗ δημιουργεῖ ὀργανικὴν καὶ ἐνσυνείδητον πραγματικότητα· ἅπαντες οἱ περὶ αὐτὸν αἰσθάνονται ἀσυνειδήτως τὴν εἰκόνα ταύτην, ἥτις ἐπεφάνη ποτὲ ἴσως καθ' ὕπνου αὐτῶν, ἀλλ' ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς ὄψει καὶ προσψύσει θέλουσι καταληφθῆ ὑπὸ δέους καὶ φρίκης, θέλουσι λιθοβολῆσαι αὐτὴν ἐκεῖνοι, ὧν ἡ συνείδησις τοσοῦτον ἄλλοτε εἶχε προμαντεύσει καὶ ποθήσει. Αὕτη εἶναι ἡ αἰωνία ἱστορία πάσης νέας ἰδέας, πάσης ἠθικῆς ἀποκαλύψεως. Ὑποβάλετε λοιπὸν τὴν ἰδέαν ταύτην εἰς ψηφοφορίαν καὶ συναγάγετε τὰ ἐξαγόμενα τῆς ψηφοφορίας ταύτης. . . Καὶ δὲν συμ+

βαίνει τοῦτο ἐπὶ τῶν μεταφυσικῶν μόνον ἐκείνων προβλημάτων, ἅτινα εἰς ὀλίγα μόνον πνεύματα καθίστανται προσιτά, ἢ αὐτὴ παρατήρησις δύναται νὰ γείνη καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἑκάστην παρισταμένων μερικῶν καὶ ἐπουσιωδῶν ζητημάτων ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Πρόκειται περὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἠθικότητος ἐνὸς ἀνθρώπου. Πῶς δύναται νὰ ἐκφρασθῇ περὶ αὐτοῦ ἡ καθολικὴ βούλησις, ὅταν αὕτη δὲν προέρχεται ἀπὸ πεφωτισμένης καὶ ἀνεξαρτήτου συνειδήσεως καὶ μελέτης; Τίνα πρακτικὴν σημασίαν καὶ ἀλήθειαν κέκτηται τὸ σύνολον χιλίων ἐπὶ παραδειγματι ψήφων, διδομένων τῇ προτροπῇ καὶ τῇ ἀξιῶσει ἐνὸς μόνου ἀτόμου; Παριστάμεθα καθ' ἑκάστην μάρτυρες ἀπειρῶν τοιούτων φαινομένων, ὥστε δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἐκτενεστέρας μακρηγορίας περὶ ζητήματος, τὸ ὁποῖον κέκληται νὰ ἐπιλύσῃ μᾶλλον ἢ ἀγαθὴ βούλησις ἢ τὸ πολιτικὸν συμφέρον καὶ αἱ προλήψεις τῆς σχολῆς ἢ τῆς αἵρέσεως.

Ἴδου τὸ μυστήριον, ἡ ἀλήθεια καὶ αἱ συνέπειαι τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας. Τίνα ἐμβριθῶς σκεπτόμενον θέλει διαλάβει ἡ ὁλεθρία αὐτῆς ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ καὶ πολιτικοῦ μέλλοντος τῶν νεωτέρων λαῶν τῆς Εὐρώπης; Ἐπικαλοῦμαι ἐνταῦθα πρὸς τοῦτο τὴν μαρτυρίαν οὐχὶ ἐγνωσμένου ὀπισθοδρομικοῦ συγγραφέως, βλέποντος ἐν τῇ φοβερᾷ φυσιογνωμίᾳ τῆς ἐλευθερίας ἄλλον δράκοντα τῆς Ἀποκαλύψεως, τυφλώτοντος πρὸς τὴν ἀνατολὴν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ἀντιγράφω μίαν σελίδα ἔκ τινος μελέτης περὶ τῆς *Καθολικῆς ψηφοφορίας ἐν Ἀμερικῇ*, γραφείσης ὑπ' Ἀμερικανοῦ ἀνδρός, ἀμερολήπτου, ἐξ ἧς ὁ ἀναγνώστης ἄς ἐξαγάγῃ οἷαδήποτε βούλεται συμπεράσματα, εἰ καὶ ὀφείλω νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἡ καθολικὴ ψηφοφορία δὲν ἐξασκεῖ ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς μεγάλης δημοκρατίας τὴν ἐπιρροὴν ἐκείνην, ἣν ἐξασκεῖ κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους ἐν Ἑλλάδι:

α' Ὄπταν ὁ ψηφοφόρος δὲν δύναται νὰ διακρίνη ἐπαρκῶς τὸν ἀγαθὸν ὑποψήφιον ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ἢ νὰ κατανοήσῃ τὰ ἀληθῆ αὐτοῦ συμφέροντα· ὀπταν οὐδόλως λογίζεται τὸ δημόσιον ἀγαθόν, ἀντὶ ἐνὸς ταλλήρου πωλῶν τὴν ψῆφόν του· ὀπταν, ἐξ ἐμφύτου τινὸς ἐνστίκτου, ρίπτει τὸν πῖλον εἰς τὸν ἀέρα, χειροκροτῶν ἐπὶ ταῖς φωνασκίαις ἀναισχύντου ψεύστου καὶ ἀποστρεφόμενος μετ' ἀδιαφορίας καὶ περιφρονήσεως ἀπὸ τῆς φωνῆς τῆς τιμιότητος καὶ τοῦ λόγου, τότε ἡ ψῆφος αὐτοῦ καθίσταται δημοσία συμφορά. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι οἱ μεταχειριζόμενοι καὶ ἐπωφελοῦμενοι αὐτῆς· οὔτοι δε εἶναι δημαγωγοὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα· ἱερεῖς ἴσως ἢ καὶ ἀμφοτέρω· ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἶναι μωρία νὰ ἀνακηρυχθῇ ἐλεύθερος παράγων. Τὸ ἀναπαλλοτρίωτον αὐτοῦ δίκαιον δύναται νὰ τῷ ἀπενέγκῃ ἴσως ὠφέλημά τι, ἀλλ' εἶναι ἐπιβλαβὲς καὶ ἐπικίνδυνον

διὰ τὴν πολιτείαν. Παρασύρει τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἢ τὸ κοινοβουλευτικὸν βῆμα καὶ τὸν τύπον καὶ διαφθείρει τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν κρίσιν τοῦ λαοῦ, ἀποκαλύπτει ὅτι τυχοδιώκται, βαλάντιοτόμοι καὶ προαγωγοὶ δύνανται νὰ καταστῶσι τῶν συμπαθειῶν τοῦ τὸ ἀντικείμενον. Ἐνισχύει τὰς κοινωνιστικὰς κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας προσβολὰς καὶ καθίστησι δυσχερεστάτην τὴν ἀναστολὴν τῶν καταχρήσεων τῆς κτηνώδους βίας, ἐναντίον τῶν ὁποίων αὐτὴ ἡ φιλανθρωπία ἐπικαλεῖται αὐστηρὰ ὅσον καὶ παραδειγματικὰ μέτρα.»

«Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία, ἐπιβληθεῖσα εἰς τὸν τόπον ὑπὸ τῆς ἀντιζηλίας τῶν μαχομένων μερίδων, πλειοδοτουσῶν ἀμοιβαίως πρὸς ἐπιτυχίαν ψήφων, προὔχειρίσθη ἔκτοτε εἰς ἀρχήν, ὑποληφθεῖσαν ὑπὸ πολλῶν ἀναπαλλοτριώτων. Ἐν τούτοις ἡ δῆθεν ἀρχὴ αὕτη δὲν ἐπιδέχεται καθολικὴν ἐφαρμογὴν, ὅπότεν δὲ ἐφαρμόζεται ἐκεῖ ὅπου ἥμιστά προσήκει αὐτῇ τὸ ἔδαφος, μεταβάλλεται μάλιστα εἰς μωρίαν. Διανείματε κάλπας εἰς τοὺς ὑπηκόους τοῦ βασιλέως τῆς Ἀβυσσινίας Ἰωάννου ἢ τοῦ χάνου τοῦ **Khelat**, ἀφήσατε αὐτοὺς νὰ αὐτοκυβερνηθῶσι διὰ τῆς πλήρους ἐξασκήσεως τοῦ ἀναπαλλοτριώτου αὐτῶν δικαίου, καὶ θέλετε ἰδεῖ τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον θὰ παραγάγῃ ἡ ἀλάνθαστος ὑμῶν πανάκεια. Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία ἐφαρμόζεται μόνον εἰς λαοὺς προπαρασκευασθέντας διὰ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν καὶ τῆς ἀνατροφῆς, τὸ μόνον δὲ πρακτικὸν ζήτημα εἶναι ἡ γνῶσις τῆς ἀνάγκης βαθμοῦ τινος προπαρασκευῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, αὕτη δύναται νὰ ᾔνῃ μόνον ἔργον τοῦ χρόνου, εἶναι δ' ἀναπόφευκτοὶ αἱ κληρονομικαὶ παραδόσεις τῆς αὐτοδιοικήσεως.»¹

Ἡ εἰκὼν αὕτη δὲν εἶναι εἰκὼν μόνον τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας ἐν Ἀμερικῇ ἀπανταχοῦ ὅπου αὕτη λειτουργεῖ, παρουσιάζονται τὰ αὐτὰ κατὰ μᾶλλον καὶ ἥττον φαινόμενα. Ἀλλὰ τίνα ἔσονται τὰ ἀποτελέσματα τοιαύτης νοσηρᾶς καταστάσεως τῆς κοινωνίας; Μεταγάγωμεν τὸ ζήτημα εἰς τὴν παθολογίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα εὐχερέστερον κατανοήσωμεν τὴν κοινωνικὴν παθολογίαν: Ἀνθρωπὸς τις αἰφνιδίως, τυχαίως μεταβάλλει κοινωνικὴν κατάστασιν. Χθὲς ἦτο δούλος, μηδέποτε σκεφθεὶς περὶ ζητημάτων ἀνωτέρων τῆς θέσεως αὐτοῦ, μηδέποτε ἀναρθεὶς ἐπέκεινα τοῦ στενοῦ ὀρίζοντος, ἐν ᾧ ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη. Πᾶν τὸ συμβαῖνον ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἔμαθε ν' ἀποδέχεται ἀπλῶς καὶ ἄνευ περαιτέρω ἐρεῦνης καὶ ἀναλύσεως· εἶναι ὑποτελὴς πάσης προλήψεως, κλίνει γόνυ ἐνώπιον καὶ τῆς ἐλαχίστης ὑπεροχῆς, μηδεμίαν ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀξίωσιν·

¹ *Revue Britannique. Du Suffrage universel en Amerique—1879 tom. 3 pag. 200—204.*

ἡμερόβιος ἐργάτης, ἐγείρεται τὴν πρωΐαν καὶ κατακλίνεται τὴν ἐσπέραν, χωρὶς νὰ ἐπασχολῆ τὰς ἡμέρας αὐτοῦ ἢ τὰς νύκτας μηδὲν ἰδεῶδες, μηδεμιά σκέψις κρείττονος μέλλοντος· ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐν κανονικῇ καταστάσει πραγμάτων θέλει παρέλθει ἀπαρατήρητος, ἐλάχιστον μόριον ἐν μέσῳ τῆς κοινωνικῆς τύβης. Ἄλλ' αἴφνης, κατὰ παράδοξον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων περιστροφῆν, ῥιζικὴ μεταβολὴ ἀνελπίστως ἐπέρχεται ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ· ὁ πενέστατος τῆς προτεραίας, διεγείρεται πρωΐαν τινὰ κληρονόμος κολοσσαίας περιουσίας, χωρὶς οὐδὲν τὸ ἐλάχιστον καὶ ὄνειρον νὰ προπαρασκευάσῃ αὐτὸν πρὸς τοῦτο· μεμακρυσμένος συγγενῆς, περὶ οὗ οὐδὲν ποτε ἤκουσε, ὃν οὐδέποτε ἐγνώρισεν, ἀποθνήσκει ἐν ξένη γῆ, καταλείπων αὐτὸν μοναδικὸν κληρονόμον τῆς διὰ τῶν ἰδίων μόχθων κτηθείσης κολοσσαίας περιουσίας. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου τούτου θέλει ἐπέλθει ἀναγκαίως ῥιζικὴ μεταβολή· ὁ ἐργάτης τῆς προτεραίας, ὁ διὰ τοῦ ἰδρώτος τοῦ προσώπου κερδαίνων τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, θέλει μεταμορφωθῆ αἴφνης εἰς ἀβροδίαιτον ἑκατομμυριοῦχον, ἀποπειρώμενος ν' ἀντιγράψῃ καὶ νὰ πιθικίσῃ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν τῶν πρώην κυρίων του. Θέλει πιστεύσει ἑαυτὸν διαπρεπῆ ἄνδρα, ἕξοχον μεγιστάνα, ὀφείλοντα νὰ ζῆ οὐχὶ συμφώνως τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ καταστάσει, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἑκατομμυρίων τοῦ θεοῦ. Δὲν θέλει παρέλθει πολὺς χρόνος, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ θέλει ἀναστραφῆ· σκοτεινὰ θεάματα θέλουσι ταραξεί τὰς νύκτας τοῦ νεοτευχοῦς μεγιστάνος· φρονεῖ ἑαυτὸν θαυμαζόμενον ὑπὸ πάντων· ἔχει τοὺς κόλακας αὐτοῦ, οἵτινες διασπαθῶντες τὴν περιουσίαν, διηγοῦνται αὐτῷ θαυμάσια περὶ τῆς δῆθεν καταγωγῆς του, περὶ τοῦ παλαιτάτου γένους του, ἀνευρίσκοντες ἀπολεσθείσας περγαμηνὰς ἐξόχου οἰκογενειακῆς ἱστορίας καὶ προγονικῶν παραδόσεων· ἐκφρονήσας, οὐδὲν βλέπει πλέον περὶ ἑαυτὸν, ὑπομιμνήσκον αὐτῷ τὴν παλαιὰν κατάστασίν του, ἀποδιώκει δὲ πάντα τολμήσοντα ν' ἀποτείνῃ αὐτῷ νουθετικούς λόγους. Οὕτως ἄρχεται ἡ περίοδος τῆς σπατάλης, τῆς ἀσωτίας, τῆς κραιπάλης, ἐν ἣ ἕκαστος τῶν νεοφύτων φίλων θέλει προάγει αὐτὸν καθ' ἑκάστην ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν καθημερινῶν τούτων ὀργίων θέλουσι προσβάλλει αὐτὸν συμπτώματα τῆς δεινῆς ἐκείνης νόσου, ἧτις συνήθως τυγχάνει ἀποτέλεσμα τῶν καταχρήσεων, καὶ τὴν ὁποίαν ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη ἀπεκάλεσε *delirium tremens*· βλέπει πανταχοῦ ἐχθρούς, οἵτινες ζητοῦσι ν' ἀρπάσωσι τὴν περιουσίαν του, τὴν ὁποίαν σπεύδει νὰ διασκορπίσῃ ὁ ἴδιος, ὅπως ἀπαλλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἀρπακτικῶν τάσεων τῶν κατὰ φαντασίαν πολεμίων του. . . .

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται καθ' ἑκάστην ἀναγάγετε αὐτὸ